

sameznih Novoamerikancev v sedanji Ameriki, njihove vtiske iz stare domovine, od koder so vedno prinesli v novo domovino novih sil za delo. Tipična je črtica o ukrajinskem pesniku Tarasu Ševčenku, ki mora postati tudi kulturna last Amerike spričo močne priseljeniške skupine iz Ukrajine. Revija zaključuje obširen pregled dela posameznih organizacij, ki stoje blizu »Skupnemu odboru za ameriško enotnost«, in pregled knjig in revij, ki obravnavajo priseljeniška vprašanja.

»Common Ground« je zaenkrat edini glasnik nove struje v javnem življenju Združenih držav, ki hoče med njihovimi državljani vzpostaviti pravo človeško skupnost. Toda velik uspeh Adamičeve knjige »Moja Amerika«, ki je že dve leti najbolj čitana knjiga v Združenih državah, dokazuje, da so njegove zamisli našle globok odmev v ameriški javnosti, tako pri Novoamerikancih kakor tudi pri Staroamerikancih. S tem, da je opozoril Ameriko na ta pereča vprašanja in v tako kratkem času dosegel, da se je lotila njihovega reševanja, katerega začetek vidimo ravno v reviji »Common Ground«, je Adamič gotovo zarezal eno najbolj globokih brazd v ameriškem javnem življenju zadnjih desetletij, iz katere bodo vzklili za Združene države najplemenitejši sadovi. Kakor je velika svetovna kriza 1929.—1933. prisilila Ameriko, da se je zavedela socialnih nasprotij in neskladnosti v svojem družbenem sestavu, tako je Adamič pet let kasneje s problemom 40 milijonov Novoamerikancev postavil enako ostro pred Ameriko drugo njeno najbolj pereče vprašanje — nacionalno vprašanje, vprašanje nastanka in obstoja ameriškega naroda Združenih držav. V tem je veliki pomen njegovega dela.

Zaradi svoje pomembnosti za Ameriko in posredno tudi za nas Slovence zasluži Adamičevo delo med nami, njegovimi rojaki, več pozornosti. Adamič do nas ni ravnodušen, saj v svojem zadnjem pismu na prijatelja med Hrvati I. F. Lupis-Vukića toži: »Zdi se mi, da ste mi Vi ostali edini prijatelj v Jugoslaviji, vsi ostali so me zapustili« (cit. po Novostih z dne 28. XI. 1940). Kakor sta namreč Pupin in Tesla ponesla srbsko in hrvatsko ime v Ameriko in jo za vse čase zadolžila nasproti tema dvema južnoslovanskima narodoma, tako je Adamič, kot Slovenec po materi, ponesel v Ameriko tudi slovensko ime. Svoje slovensko poreklo poudarja v vseh svojih knjigah in nešteti svojih člankih, ki s tem dvigajo ugled naše narodnostne skupine v Združenih državah. To najbolje dokazuje tudi sama sestava »Skupnega odbora za ameriško enotnost«, v katerem naletimo kar na dve slovenski imeni: Adamič, Mlakar ter eno srbsko in eno hrvatsko: Milošević in Martinec. Vsekakor smo Južni Slovani najštevilnejše zastopani v tem, za Ameriko tako važnem odboru. O pomembnem delu Louisa Adamiča v sodobni Ameriki bomo tudi v bodoče svoje bralce vestno obveščali.

Vito Krajger

† H. G. PERUŠEK, AMERIŠKO-SLOVENSKI SLIKAR. Po vesteh, ki so z veliko zamudo prišle iz Zedinjenih držav Severne Amerike, je dne 7. julija t. l. umrl v Clevelandu, prav pri delu, slovenski slikar Gregor Perušek. Njegovo ime je bilo slovenski javnosti manj znano kakor pa v Severni Ameriki, kjer so ga imenovali med svojimi najboljšimi sodobnimi umetniki.

Perušek se je rodil leta 1887. v Sodražici. Že mlad je pokazal veliko zanimanje in naraven talent za slikarstvo, zaradi tesnih razmer doma pa ni bilo misliti na umetnostne študije. Ko je osemnajst let star prišel k sorodnikom v Cleveland, je moral, kakor vsi naši izseljenci, poprijeti za prvo delo, ki se mu je nudilo. Začel je najprej v livarni, toda dolgo ni mogel zdržati pri težkem delu. Nato je pleskal

avtomobile, v prostih urah pa se je neprestano poskušal v slikanju in uporabljal v ta namen pleskarske barve iz delavnice. Ko je zaradi prenapornega dela obolel, je z osemnajstimi leti šel v Zapadno Virginijo, kjer se je vdinjal v nekem lesnem skladišču, nato pa s tovarišem kiparjem štirinajst mesecev živel globoko v gozdovih Apalaškega gorovja in se preživljal kot lovec. Doživetki tega bivanja v naravi so vdihnili dovzetnemu mladeniču nepozabne vtiske, okusil je vso poezijo pragozdnega življenja in mogočno lepoto še nedotaknjene narave. Kot »tramp« se je kradoma pripeljal v Chicago, tam skočil z drvečega vlaka prav sredi umetniške naselbine, kjer se je tudi ustavil in s pomočjo raznih umetnikov in sredi trdih bojev za goli obstanek postal sčasoma slikar.

Ko je Perušek po nekaj letih slikanja kot samouk prvokrat nastopil v javnosti, so ga sprejeli z resničnim občudovanjem. Prav kmalu je ime Harvey Gregory Prushek dobilo dober zvok in kritika ga je začela prištevati med najboljše, zraven pa tudi med najbolj izvirne ameriške slikarje. Za njegovo delo je bilo odločilnega pomena, da ni obiskoval nobene umetnostne šole, niti akademije, temveč da je ustvaril vse iz lastnega, res prirojenega daru, in da je bil vselej do skrajnosti iskren in neposreden. Sprva je bil izrazit naturalist, kmalu pa je prešel k abstraktnemu slikarstvu ekspresionistične smeri, kjer je polagoma nad naturalističnim obnavljanjem narave zmagala težnja po simbolnem ustvarjanju. Da ni zašel v razumarstvo, tega ga je obvarovala globoka čustvenost in poudarjeno hrepenenje po osebnotnem izrazu. Zato v Peruškovem delu ni toliko izposojenega, ni tiste očitne odvisnosti in nesamostojnosti, ki je bila tako značilna za neštete sodobnike. Peruškove simbolične kompozicije so zgrajene na harmoniji polnih, sočnih barv, s katerimi doseže presenetljive učinke. Taka je tudi »Simfonija ameriškega zapada«, velika oljna slika, katero so leta 1935. clevelandski Slovenci poslali v dar naši Narodni galeriji.

S Peruškom je umrl eden izmed redkih slovenskih umetnikov, ki so se znali uveljaviti tudi v tujem svetu, ne da bi pri tem pozabili na domovino. Značilno zanj je, da je še v prvih časih svojega slikarskega udejstvovanja prav pogostoma slikal pokrajine iz »stare kontre«, kolikor se jih je še spominjal iz zgodnjih otroških let. Leta 1929 je obiskal Slovenijo, ki je na dovzetnega umetnika tako močno učinkovala, da je dala njegovemu nadaljnjemu snovanju novo smer in vsebino. K poglavitnim pobudam, iz katerih je črpal doslej: mladostnim spominom, življenju v divjem pragozdu in srečanju z Indijanci, so se pridružili kot najgloblji vtiski tega potovanja. Značilno zanj je — kakor je leta 1930 po vrnitvi iz Slovenije sam napisal — da je doma »doživel nov preporod«, ki mu je postal posebno jasen, ko se je spet vrnil v Ameriko. »V nekih svojih pričakovanjih — piše — sem ostal sicer razočaran, to pa morda zato, ker sem še vedno tujec pri lastni materi. Želim pa, da se čimprej poglobim in se spoznam v svoji krvi in duši. — Tudi mene bi kdo lahko obsodil, da nisem nič naredil. Želim pa po svoji moči doseči to, kar je v meni. Izraz tega bi mogel biti večji, kakor je, če bi ne bil v svojih mladih letih toliko trpel in mi je zdravje opešalo. Vedno sem se boril proti trgovski umetnosti in moja umetniška pot ni sladka... Kakršno je življenje, taka je pesem!«

In to je Perušek tudi z vsem svojim delom dokazal. Od leta 1919, ko je prvič razstavil, je do smrti brez počitka delal, kakor da se mu mudí doseči vrhunec, po katerem je hrepenel: svoj lastni izraz. Slikal je naravnost divje, kakor v sanjah, vse, kar je doživljal, — in samó to. Nič ozirov na šole, na manire in modo — svobodoljubje ga je vodilo pri delu. Iz začetnega primitivnega naturalizma je prešel v subjektivnejše gledanje, ki ga je privedlo preko abstraktnega

slikanja brez poudarjene predmetnosti v ekspresionizmu. Bil je zelo plodovit, saj sta mu bili življenje in umetnost eno. Mnogo je razstavljal po Severni Ameriki, pa tudi v Parizu, Londonu in drugod. Dosegel je v svoji novi domovini veliko časti in priznanja, navzlic temu pa ostal do konca tujec med tujci, ker je bil ves čas podzavestno zrasel s svojim narodom in mu je zmerom šlo samo za svobodo umetniškega udejstvovanja. Iz vse duše je sovražil praktično pojmovanje umetnosti, kakršno je v Ameriki toliko krat doživel. In dasi je od zgodnje mladosti bival onstran morja, se zde njegova dela navzlic tujim, mnogokrat eksotičnim snovem nekam toplo domača, kakor je sam zmerom želel podajati vselej samo samega sebe in izraziti svojo notranjost kar se dá nepotvorjeno. Ker je bil močna individualnost, ki je šola ni izmaličila, je ostal do zadnjega samosvoj in svojsko izrazit, tako da ga po pravici moremo šteti med resnično slovenske umetnike.

Ceprav H. G. Perušek ni bil novotar ali izreden umetniški talent, vendar je njegovo delovanje pomembno, saj je v sodobnem slikarstvu Severne Amerike v hudi tekmi kot samouk dosegel zares častno mesto. Kot sin naroda, čigar izseljeni člani se nevdružno vtapljajo v ameriški skupnosti, je s svojim delom zares obogatil kulturo svoje druge domovine, obenem pa v zgodovini slovenske oblikujoče umetnosti izpolnil bogato, s toplim čustvom in redko iskrenostjo popisan list.

K. Dobida

OB 70 LETNICI JOSIPA PAVČIČA. Skladatelj Josip Pavčič se je rodil 18. julija 1870. leta v Velikih Laščah na Dolenjskem. Če mu je bilo namenjeno, da bo prešil v glasbo mehko govorico svoje rojstne krajine, da bo prestavil v muziko žive utrinke naše šaljivosti, pa tudi nežnost in našo slovensko mehko, je ta namen v največji meri izpolnil. Že od svojega očeta Jožefa, ki je bil kot nadučitelj v Laščah organist, skladatelj in zborovodja, je podedoval sposobnost in veselje do glasbe. Po študijah na gimnaziji v Kranju in na učiteljskišči v Ljubljani je odšel Pavčič v Vipavo za učitelja, odkoder je bil prestavljen v Velike Lašče za nadučitelja in kasneje v Ljubljano, kjer je l. 1926. dopolnil svoja službena leta. Kot skladatelj se je udejeval zgodaj kakor vsi nadarjeni muziki. Ker je bila njegova borba za življenje težka kakor pač borba vseh slovenskih učiteljev, je bil z dunajsko glasbeno akademijo v stikih sprva le po dopisovanju. Kasneje je kot nadučitelj v Laščah odšel na Dunaj, kjer je zelo uspešno opravil državni izpit iz glasbe. Mnogo se je bavil z muziciranjem tudi v Vipavi, kjer je zložil med drugim glasbeno odo na goro Nanos, ki ga je nekajkrat navdušil kot vnetega ljubitelja prirode. V Ljubljani je svoje študije dopolnjeval pri Gerstnerju in pri Hubadu, ki ga je uvajal v študij solopetja.

Lep del Pavčičevih skladb je še neobjavljenih in nepoznanih. Za določitev skladateljevega umetniškega lika nam pa zadostujejo tudi izdane skladbe. Pretežno je skladal samospeve, pa tudi zборе in klavirske skladbe. Mojstrsko v obliki in v vsebini, dojeti do kraja v otroški nežnosti, prisrčnosti in šegavosti je zložil znane pesmi iz Župančičevega Cicibana. Pavčičevega skladateljskega dela ne smemo podcenjevati. Ni iskal novih poti; to ni bil njegov namen niti njegova naloga. Hotel nam je v svojih skladbah prikazati ljubkost, slovensko sentimentalno otožnost, za katero se včasih sami vprašujemo, odkod se prikrade med naša občutja; prikazal je dalje vriskajoče pesmi ptic v gozdu, zibanje klasja in pesmi škrjančkov na polju. Zato ni čudno, da je Pavčič prvi slovenski skladatelj, ki je uspešno in glasbeno neoporečno skladal za koloraturni sopran. Sicer so pa njegovi samospevi že tako rojeni večidel v sopranu. Celo znameniti njegov samo-